

Universitätsbibliothek Wuppertal

M. Tvllii Ciceronis Opera Omnia

Cicero, Marcus Tullius

Basileæ, MDCLXXXII

Philippica V

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1133](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1133)

nullam qui habeat civitatem? pacis verò quæ potest esse cum eo ratio, in quo est incredibilis crudelitas, fides nulla? 1 Est igitur populo Rom. victori omnium gentium, omne certamen cum excurfore, cum latrone, cum Spartaco, nam quod se similem esse Catilinæ gloriari solet: scelere par est, belli industria inferior. ille cum exercitum nullum haberet, repente conflavit; hic eum ipsum exercitum, quem accepit, amisit. Ut igitur Catilina diligentia mea, senatus auctoritate, vestro studio, & virtute fregisset: sic Antonii nefarium latrocinium vestra cum senatu concordia tanta,

quanta nunquam fuit, felicitas & virtute exercituum, dumque vestrorum, brevi tempore oppressum audieris. Equidem, quantum cura, labore, vigiliis, auctoritate, consilio, eniti, atque efficere poterò, nihil prætermittam, quod ad libertatem vestram pertinere arbitror. neque enim id pro vestris in me amplissimis beneficiis scelere facere possum. hodierno autem die primum, referente viro fortissimo, vobisque amicissimo, M. hoc Servilio, collegisq; ejus, ornatissimis viris, optimis civibus, longo intervallo, me auctore, & principe, ad spem libertatis exarsimus.

a. Est igitur populo Rom. victori omnium gentium, &c.] Valgata adjectum habet Quiriter, quod refecit volentibus exemplaribus Ferratii.

M. TULLIUS CICERO

IN

M. ANTONIUM

PHILIPPICA QUINTA.
ORATIO QUADRAGESIMA SEPTIMA.

SYNOPSIS.

¶ Dissuadet legatos ad Antonium mitti. Contrà, suadet acta ab Antonio rescindenda, & præmia Reip. defensoribus decernenda.

Nullumquam longius Kalendis Jan. mihi visum est, patres conscripti: quod idem intelligebam per hos dies unicuique vestrum videri. qui enim bellum cum rep. gerunt, hunc diem non expectant, nos autem tum, cum maxime consilio nostro subvenire communi salutis oporteret, in senatum non convocabamur. Sed querelam præteritorum dierum sustulit oratio consultum: qui ita locuti sunt, ut magis exoptatæ Kalendæ Jan. quam seræ esse videantur. Atque ut oratio consulum animum meum erexit, spemque attulit non modo salutis conservandæ, verum etiam dignitatis pristinae recuperandæ. sic me perturbasset ejus sententia, qui primus rogatus est, nisi vestra virtuti, constantiaque considerem. Hic enim vobis, patres conscripti, dies illuxit: hæc potestas data est, ut, quantum virtutis, quantum constantia, quantum gravitatis in hujus ordinis consilio esset, populo Rom. declarare possitis. Recordamini, qui dies nudius tertius decimus fuerit, quantus consensus vestrum, quanta virtus, quanta constantia: 2 quam sitis à populo Rom. laudem, quam gloriam, quam gratiam consecuti. Atque illo die, P. C. ea constituitis, ut vobis nihil jam sit integrum, nisi aut honesta pax, aut bellum necessarium. Pacem vult M. Antonius? arma ponat, roget, deprecetur. neminem æquiores me reperiet: cui dum se civibus impiis commendat, inimicus esse, quam amicus maluit. nihil est profecto, quod dari possit bellum gerenti. erit fortasse aliquid, quod concedi possit roganti. Legatos verò ad eum mittere, de quo gravissimum iudicium nudius tertius deci-

mus feceritis, non jam levitatis est, sed, ut, quod sentio, dicam, dementiæ. Primum duces eos laudavistis, qui contra illum bellum privato consilio suscepissent: deinde milites veteranos, qui cum ab Antonio in colonias essent ducti, illius beneficiis libertatem populi Rom. anteposuerunt. Quid? legio Martia: quid? Quarta, cur laudantur? si enim consulem suum reliquerunt, vituperandæ sunt: si inimicum reipub. jure laudantur. Atque cum consules nondum haberetis, decrevistis, ut & de præmiis militum, & de honoribus imperatorum primo quoque tempore referretur. Placet eodem tempore præmia constituere iis, qui contra Antonium arma ceperunt, & legatos ad Antonium mittere? ut jam pudendum sit honestiora decreta esse legionum, quam senatus, siquidem legiones decreverunt senatum defendere contra M. Antonium: senatus decernit legatos ad Antonium. Utrum hoc est confirmare militum animos, an debilitare virtutem? 3 Hoc dies duodecim profecerunt, ut, quem nemo, præter Coryllam, tum inventus sit, qui defenderet, is habeat jam patronos etiam consulares, qui utinam omnes ante me sententiam rogarentur, quamquam suspicor, quid dicturi sunt quidam eorum, qui post me rogabuntur, facilius contra dicerem, si quid videretur. est enim opinio, decreturum aliquem M. Antonio illam ultimam Galliam, quam Plancus obtinet. 4 Quid hoc aliud est, quam ad bellum civile hosti arma largiri? primum nervos belli, pecuniam infinitam, qua nunc eger: deinde equitatum, quantum velit. equitatum dico? dubitabit, credo, gentis barbaras secum adducere. Hoc qui non videt, excors: qui, cum videt, decernit, impius. Tu civem scelera-

1. Oratio autem tum, cum maxime consilio, &c. non vocabatur.] Est ab Ferrariorum consuetudine, qui forsitan non attendit voci primæ. sane Pall. & H. ut. exhibent: non autem tum, &c. vocabatur.

2. Quam sitis à pop. Rom. laudem, quam gloriam, quam gratiam consecuti.] Ita ferè in mss. sed non uti: è diversis erasum est. nimirum quantum ter reputatum excipit rebus quàm. id dum non attendunt libarii mire hallucinari sunc.

3. Hoc dies duodecim profecerunt.] Revocavi lectionem veterum editionum subnixam plurium librorum mss. auctoritate. Ferratio alterum placuit profecerunt. statimque id amplexi Manutius ac Lambiatus, sed sine ratione.

4. Quid est aliud, quam ad bellum civile?] Hanc scripturam codicum Ferratii, firmat Pal. sec. prius cusi: Quid hoc aliud, quam ad bellum civile? n. eptè: nam arma hæc interpretatur pecuniam ac militem.

ura, & perditum, Gallorum, & Germanorum exercitu, pecunia, peditatu, equitatu, copiis instrues? nulla iste excusationes sunt: Meus amicus est. r fit patriz prius, Meus cognatus, an potest cogitatio ulla proprii esse, quam patriz in qua parentes etiam continentur? Mihi pecuniam attribuit, cupio videre, qui id audeat dicere. Quid autem agatur, cum a pervero facile erit statueri, quam sententiam dicatis, aut quem sequamini. Agitur, utrum M. Antonio facultas detur, opprimendæ reip. ædis faciendæ bonorum, diripiendæ urbis, agrorum suis latronibus condonandi, populam Rom. servitute opprimendi: an horum nihil face- re ei liceat dubitate quid agatis. At non cadunt hæc in An- tonium, hoc ne Coryla qui dem dicere audeat, quid enim in eum non cadit? qui, cuius æda se defendere dicit, ejus eas leges pervertit, quas maxime laudare poteramus. Ille paludes siccate voluit: hic omnem Italiam moderato ho- mini, L. Antonio dividendam dedit. Quid? hanc legem populus Rom. accepit? quid? per auspicia ferre potuit? Sed augur verecundus sine collegis de auspiciis, quamquam illa auspicia non egent interpretatione augurum. Jove enim tonante eum populo agi non esse fas, quis ignorat? Tribuni pleb. tulerunt de provinciis contra acta Cæsaris, ille biennii, iste sexennii, num etiam hanc legem populus Rom. accepit? quid? promulgata fuit? quid? nonne ante lata, quam scripta? nonne ante factam vidimus, quam futu- ram quisquam est suspicatus? ubi lex Cæcilia, & Didia? ubi promulgatio, trinundinum? ubi poena recenti lege Ju- nia, & Licinia? possunt hæc leges ratæ esse sine interitu legum reliquarum? Eccei potestas in forum introeundi fuit? quæ porro illa tonitura? quæ tempestas? ut, si aus- picia M. Antonium non moverent, sustinere tamen eum, ac ferre potuisset tantam vim tempestatis, imbris, ac turbi- num, mirum videretur. Quam legem igitur se augur dicit tulisse, non modo tonante Jove, sed prope caelesti clamore prohibente, hanc debitabit contra auspicia lotam confiteri? Quid? quod cum eo collega tulit, quem ipse fecit sua nun- tiatione vitiosum, nihil ne ad auspicia bonus augur arbi- tratus est pertinere? Sed auspiciorum nos fortasse erimus interpretes, qui sumus ejus collega, num ergo etiam armo- rum interpretes quærimus? Primum omnes fori aditus ita sunt septi, ut etiam si nemo obstaret armatus, tamen, nisi septis revulsis, introiri in forum nullo modo posset, sic verò erant disposita præfida, 2 ut quomodo aditus hostium prohibetur, castellis, & operibus ita ab ingressione fori popu- lum, tribunoque pl. propulsari videres. Quibus de cau- sis eas leges, quas M. Antonius tulisse dicitur, omnes cen- seo per vim, & contra auspicia latas, usque legibus popu- lum non teneri. Si quam legem de actis Cæsaris confir- mandis, deve dictatura in perpetuum tollenda, & deve colo- niis in agros deducendis tulisse M. Antonius dicitur; eas- dem leges de integro, ut populum teneant, salvis auspiciis ferre placet. Quamvis ergo leges bonas vitiosæ, per vimque tulerit: tamen hæc leges non sunt habendæ; omnisque au- dacis gladiatoris amentis, auhoritate nostra repudianda est, illa verò dissipatio pecuniæ publicæ ferendæ nullo modo est, per quam festertium septies millies falsis percriptioni- bus, donationibusque avertit: ut portenti simile videatur, tantam pecuniam populi Rom. tam brevi tempore perire

potuisse Quid illi immanes questus, ferendine quos M. An- tonii tota exhausta domus? decreta falsa vendebat, regna, civitates, immanitates, in æs, accepta pecunia, jubebat in- cidi, hæc se ex commentariis Cæsaris, quorum ipse auctor erat, agere dicebat, & calebant in interiore ædium parte totius reip. mundinæ: mulier sibi felicior, quam vitis, au- ctionem provinciarum, regnorumque faciebat: restitue- bantur exules, quasi lege, sine lege: quæ nisi auctoritate senatus rescinduntur, quoniam ingressi in spein reip. re- cuperandæ sumus, imago nulla liberæ civitatis relinque- tur. Neque solum commentariis commentitiis, chirogra- phisq; venalibus innumerabilis pecunia congesta in illam domum est, cum, quæ vendebat Antonius, ea se ex actis Cæsaris agere diceret: sed senatus etiam consulta, pecu- nia accepta, falsa referebat: sygraphæ obfignabantur: sena- tus consulta, tanquam facta, ad ætærum referebantur. Hu- jus turpitudinis testes erant etiam exteræ nationes. For dera interea facta: regna data: populi, provinciæque liberatæ: earumque rerum falsæ tabulæ, gemente populo Rom. toto Capitolio figebantur, quibus rebus tanta pecunia una in domo coaccervata est, ut si hoc genus in unum redigatur, non sit pecunia populo Rom. defutura. Is legem etiam ju- dicariam tulit, homo castus atque integer: judiciorum, & juris auctor, in quo nos fefellit. Antesignanos, & mani- pulares, & Alaudas, iudices se constituisse dicebat, ar ille legit aleatores, legit exules, legit Græcos. O confessum judicum præclarum? o dignitatem consilii admirandam! 5 & yet animus apud consilium illud pro reo dicere. Cy- dam Cretensem, porreutum in insula, hominem audacissi- mum, & perditissimum, sed fac ita non esse, num Latine scit? num est & ex judicum genere, & forma? 7 num leges nostras, moresve novit? num denique homines? est enim Creta vobis notior, quam Roma Cydæ. Delectus autem, & notatio judicum, etiam in nostris civibus haberi solet, Gortynium verò judicem quis novit, aut quis nosse potuit? Nam Lyriadem Atheniensem plerique novimus, est enim Phædri, philosophi nobilis, filius: homo præterea festi- vus, ut ei M. Curio, confessore eodem, & collutore, faci- lime possit convenire. Quæro igitur, si Lyriadem citatus judex non responderit, excuseturque Areopagites esse, nec debere eodem tempore Romæ, & Athenis res judicare: ac- cipietne excusationem is, qui quaestioni præterit, Græculi judicis, modo palliati, modo togati? An Atheniensium anti- quissimas leges negliget? Qui porro ille confessus, dii bo- ni? Cretensis judex, ilque nequissimus, 8 quem ad hunc reus alleget? quomodo accedat? dura natio est, At the- nienses misericordes, puto ne Curium quidem esse crude- lem, qui quotidie periculum fortunæ faciat. Sunt item lecti judices, qui fortasse excusabuntur, habent enim legitimam excusationem, exsilii causa solum veruisse, nec esse postea restitutos, Hos ille demens judices legitset: horum nomi- na ad ætærum detulisset: his magnam partem reip. credi- disse, si ullam speciem reip. cogitavisset? Atque ego de no- tis judicibus dixi, quos minus nostis, nolui nominare: salutatores, citharistas, torum denique comestationis Anto- nianæ chorum, in tertiam decuriam judicum scitore 9 esse conjectum, hæc causa, cur lex tam egregia, tamque præ- clara, maximo imbris, tempestate, ventis, procellis, turbi- nitus,

55 nitus,

1. Sit patria prius.] Scilicet Lambionis patria, nunquam ita loquitur Cicero: & abjudicane omnes miss.

2. Ut quomodo hostium aditus prohibentur castellis & operibus, ita, &c.] Sic Pal. quæque loc. nisi quod ita castella, nisi Ferrarii habent, ut quon- dam ad prob. ita castella, &c. spiritibus ad ing. &c. at Manutius & Lambi- nus exhibent nobis 2 aditus ubi prohibentur, ita in primis &c.

3. Devo colono in agros deducenda.] Man. Lib. Gomb. Pal. dec. estende in agrum alioditque pr. in quo colono in agrum.

4. Calibant in iustitiam adsum, &c.] Ita quidem Man. & Lamb. sed no- bis in libris non exstat illud calebant, quod plurimum tamen confert sententiæ.

5. Hæc animus.] Haud aliter Man. & Lamb. & recte. sed tamen edd. priores & miss. nostris, Pævi animus.

6. Ex judicium genere & forma.] Quidam libri Ferrarii, & fortina.

7. Num leges nostras, &c.] Lamb. & Man. cum quod maximum est, leges, malim quod idem habeat ad. occurrunt quædam copos et leges, scripti ta- men nostri in his horum agnoscunt.

8. Quæ ad hunc reus alleget.] Sic & Pall. sec. & Mauric. nam vulga- tis, quoniam idem ad hunc, ac Pal. pr. quomodo ad hunc reus alleget? quæ ad- mendum ad hunc accedat?

9. Hæc conjectum.] Conjectum istud Victoris lib. x. Var. lect. cap. 7. prius enim col. tum, neque aliter miss.

nibus, inter fulmina, & tonitrua ferretur, ut eos iudices haberemus, & quos socios ad epulas hospites habere nemo velit. scelus magnitudo, conscientia malefactorum, delictio ejus pecuniarum, cujus ratio in aede Opis consecrata est, hanc tertiam decuriam excogitavit: nec ante turpius iudices quaeriti, 2 quam honestis iudicibus nocentium filius desperata est. 3 Sed illud os, illam impunitatem caeni fecisse, ut hos iudices legere auderet? quorum lectione duplex imprimeretur reip. dedecus: unum, quod tam turpes iudices essent: alterum, quod patefactum esset, quam multos in civitate turpeis haberemus. 4 Hanc ergo, & reliquas ejus modi leges, etiam si sine vi, salvis auspiciis, essent rogatae, censebam tamen abrogandas. 5 nunc vero cur non abrogandas censebam, quas iudico non rogatas? An illa non gravissimis ignominias, monumentisque hujus ordinis ad posteritatis memoriam, sunt notanda, quod uous M. Antonius in hac urbe post urbem conditam palam secum habuit armatos? quod neque reges fecerunt, neque ii, qui, regibus exactis, regnum occupare voluerunt. Cinnam me mini: vidi Sullam: modo Caesarem: hi enim tres post civitatem a L. Bruto liberatam, plus potuerunt quam universa resp. non possum affirmare, nullis telis eos stipatos fuisse: hoc dico, nec multis, & occultis. At hanc pestem agminum armatorum sequebatur: Clastitius, Mustela, Tiro, gladios ostentantes, sui similes greges ducebant per forum: certum agminis locum tenebant barbari lagutarii. cum autem erat ventum ad aedem Concordiae gradus complebantur, lecticae collocabantur. non quod ille scuta ocula esse vellet, sed ne familiares, si scuta ipsi ferrent, laborarent. Illud vero terribilissimum auditu, non modo ad spectu, in cella Concordiae collocari armatos, latrones, si carios: et templo carcerem fieri: 6 operis valvis Concordiae, cum inter subsellia senatus versarentur latrones, patres conscriptos sententias dicere. Huc etiam nisi venirent Kalend. Septemb. fabros se missurum, credo, agebatur. de supplicatione referebatur. Veni postredie: ipse non venit. locutus sum de rep. minus equidem liberè, quam mea consuetudo: liberius tamen, quam pericula, minaque postulabant. At ille homo, vehementer, & violentus, qui hanc consuetudinem liberè dicendi excluderet (fecerat enim hoc idem maxima cum laude L. Piso xxx. diebus ante me) inimicinas mihi denuntiavit: adesse in senatu iussit ad xiiii. Kalend. Octob. ipse interea decem & septem dies 7 (ut digestio potius, quam declamatio, videretur) de me in Tiburtino Scipionis declamavit, sitim querens. haec enim ei causa esse solet declamandi. Cum is dies, quo me adesse iusserat, venisset, tamen vero agmine quadrato in aedem Concordiae venit, atque in me absentem orationem ore impurissimo evomit. quo die, si per amicos mihi cupienti in senatum venire licuisset, caedis initium fecisset à me. sic enim statuerat, cum autem semel gladium scelere imbuisset, nulla res ei finem cadendi, nisi defatigatio, & satietas, attulisset. etenim aderat L. frater,

gladiator Asiaticus qui mirrillo Mylasis depugnabat: sanguinem nostrum stiebat, suum in illa gladiatoria pugna multum profuderat. hic pecunias nostras aestimabat: possessiones notabat & urbanas & rusticas: hujus mendicitas aviditate conjuncta, in fortunas nostras imminabat dividere agros, quibus & quos volebat: nullus aditus erat privato, nulla aequitatis deprecatio, tamen quisque habebat possessor, quantum reliquerat divisor Antonius. Quae quamquam, si leges irritas feceritis, rata esse non possunt: tamen separatim suo nomine notanda censeo: iudicandumque, nullos septem viros fuisse: nihil placere ratum esse, quod ab iis actum diceretur. M. vero Antonius quis est, qui civem postea iudicare potius, quam terribilissimum, & crudelissimum hostem, qui pro Castoris aede sedens, audiente pop. Rom. dixerit, nisi vidorem, vestrum nomen? num putatis, P. C. dixisse eum vin. citius, & quam facturum fuisse? Quid vero, quod in concione dicere ausus est, se, cum magistratu abisset, 9 ad urbem venturum cum exercitu? introiturum, quotiescumque vellet? quid erat aliud, nisi denuntiare populo Rom. servitium? Quod autem ejus ite Brundisium? quae festinatio? quae spes, nisi ut 10 ad urbem vel in urbem potius, exercitum maximum adduceret? qui autem dilectus centurionum? quae effrenatio impotentis animi? Cum ejus promissis legiones forsissimae reclamassent, domum ad se venire iussit centuriones, quos bene de rep. sentite cognoverat: eosque ante pedes suos uxorisque suae, quam secum graviter imperator ad exercitum duxerat, jugulari coegit. Quo animo hunc futurum fuisse censetis in nos, quos oderat, cum in eos, quos nunquam viderat, tam crudelis fuisset? & quam avidum in pecuniarum locupletum, qui pauperum sanguinem concupisset? quorum ipsorum bona, quanta cunque erant, statim comitibus suis, compotatoribusque descriptis. Atque ille forens infesta jam patria signa Brundisio inferbat: cum Caesar deorum immortalium beneficium, divini animi, ingenii, consilii magnitudine, 11 quamquam sua sponte, eximiaeque virtute, tamen approbatione auctoritatis meae, colonias patris adijt: veteri nos milites convocavit: paucis diebus, exercitum fecit incitatos latronis impetus retardavit. Postea vero, quam legio Martia duce praestantissimum videri, nihil egit aliud, nisi, ut aliquando liberi essemus: quam est imitata quae ita legio. Quo ille nuntio audito, cum senatum vocasset, adhibuissetque consules, qui sua sententia C. Caesarem hostem iudicaret, repente concidit. post autem neque sacrificiis sollempnibus factis, neque votis nuncupatis, 12 non profectus est: sed profugit paludatus. At quo? in provinciam firmissimorum, & fortissimorum civium: qui illum, ne si ita quidem venisset, ut nullum bellum inferret, ferre potuissent: impotentem, iracundum, contumeliosum, superbum, semper poscentem, semper rapientem, semper ebrium. At ille, cujus ne praetam quidem nequitiam quisquam ferre posset, bellum intulit provinciae Galliae: circumfedit Mutinam, firmissimam, & splendidissimum populi Romani coloniam: oppugnat D.

Erurum

1. Quos socios ad epulas hospites habere nemo velit. Invenitur haec lectio in omnibus nostris n. ff. item Ferrarianis. indicat tamen Lambinus Vaticanum exemplar detrahere illud socios ad epulas; atque inclementissimè invenitur in optimo Victoriano, qui LXXIX. cap. 11. conjecit hospites habere, quin proculdubio nostram hanc scripturam invenerat in libris suis scriptis.

2. Quam honestis iudicibus nocentium filius. Mauricianus judicis. restat tamen altera in Palli quamvis & illa in Maturantiana.

3. Sed illud os, illam impunitatem caeni fecerunt. Hæc est scriptura librorum olim excursorum, atque missi, nam Man. & Lamb. fuisse. Pal. pr. loco caeni habet lacinulam. Sec. vero ita scriptus est ut præferat omnino caeni & videndum acutioribus, numne heic numerus iudicium mere possit.

4. Hanc ergo & reliquas. Vulgo ego, sed nostrum restat in Palli. Maur. & scriptis aliquot Ferrariis, videturque vehementius.

5. Nunc vero cur non abrogandas censebam. Hæc est recepta lectio. at Pal. sec. Maur. ut abrog. sine neganturque non solum abest Pal. pr. sed

etiam cur illud non etiam neglexit Man. ac Lamb.

6. Operis valvis Concordiae. Haud secus etiam Pal. sec. & Mauri. non operis, ut olim cusi.

7. Ut digestio potius quam declamatio videretur. Totum istud abiecit Man. & Lamb. sicut Ferrarii, qui tamen fatetur existare in suis omnibus; idemque testor de Palli.

8. Quam facturum fuisse. Dicitio fuisse, mihi supervacua videtur.

9. Ad urbem venturum cum exercitu. Sic nostri & olim cusi. Man. & Lamb. futurum, si c. plurimarum libris, approbo.

10. Ad urbem vel in urbem potius. Non aliter quoque Pal. sec. retrò impressi tantum, ad urbem potius; tanquam si illud vel in urbem, fuisset lectio varians.

11. Quamquam ego sententia. Est sic quoque in Pal. sec. non ut in olim publicatis cæcis &c. tamen.

12. Non profectus est, sed profugit. Habet hoc etiam Pal. sec. negatio enim cæteris edd. veteribus abest, item sed.

1. Valerius

Brutum imperatorem, consulem designatum, civem non sibi, sed nobis, & reip. natum. Ergo Hannibal hostis, civis Antonius? quid ille fecit hostiliter, quod hic non aut fecerit aut faciat, aut molitur, & cogitet? Torum iter Antonii quid habuit, nisi depopulationes, vastationes, caedeis, rapinas? quas non faciebat Hannibal, quia multa ad usum suum reservabat. at hi, qui in horam vivebant, non modo de fortunis, & de bonis civium, sed ne de utilitate quidem sua cogitarent. Ad hunc (dii boni) legatos mitti placet: norunt isti homines formam reip. jura belli, exempla majorum? cogitant, quid populi Rom. majestas, quid senatus severitas postulet? Legatos decernitis: si ut deprecantur, contemneret: si ut imperetis, non audiet; denique quamvis severa legatis mandata dederimus, nomen ipsum legatorum, hunc, quem videmus, populi Rom. resinguet ardorem: municipiorum, atque Italiae frangeret animos. ut omittam hæc, quæ magna sunt; certe ista legatio moram & tarditatem afferet bello. Quamvis dicant, quod quodam audio dicturos: Legati proficiantur: bellum nihilominus pareat: inmen Legatorum nomen ipsum & animos molliet, & belli celeritatem morabitur. MINIMIS momentis, P. C. maximæ inclinationes temporum sunt, cum in omni casu reip. tum in bello, & maxime civili: quod opinio plebique, & fama gubernatur. Nemo quæret, quibus cum mandatis legatos miserimus: nomen ipsum legationis ultro misit, *tametsi* esse signum videbitur. Recedat à Mutina desinat oppugnare Brutum, decedat ex Gallia, non est verbis rogandus, cogendus est armis. non enim ad Hannibalem mittimus, ut à Saguntum recedat, ad quem miserat olim senatus: P. Valerium Flaccum, & Q. Bæbium Tamphilum: qui, si Hannibal non pateret, Karthaginem ire jus si sunt. nostros legatos quò jubebimus ire, nisi paruerit Antonius, & imperatorem, ne coloniam populi Rom. oppugnet? Itane verò? hoc per legatos rogandus est? Quid interest, per deos immortales, utrum hæc urbem oppugnet, an hujus urbis propugnaculum, coloniam populi Rom. prælii causa collocatam? Belli Punici secundi, quod contra majores nostros Hannibal gessit, causa fuit Saguntum oppugnatio: rectè ad eum legati missi mittebantur ad Pœnum, & mittebantur pro Hannibalis hostibus, nostris sociis. Quid simile tandem? nos ad eum mittimus, ne imperatorem populi Rom. ne exercitum, ne coloniam circumledeat, ne oppugnet, ne agros depopuletur, ne sit hostis? Age, si paruerit, hoc cive uti aut volumus, aut possumus? Antè diem XIII. Kalendas Jan. decretis vestris, eum concidistis: constituitis, ut hæc ad vos Kalend. Jan. referrentur, quæ referri videtis, de honoribus, & præmiis bene de rep. meritorum, & merentium: quorum principem judicavistis eum, qui fuit, C. Cæsarem, qui M. Antonii imperus nefarius ab urbe, in Galliam vertit: deinde milites veteranos, qui primi Cæsarem secuti sunt: tum illas cœcetes, divinasque legiones, Martiam, & Quartam, quibus, cum consulem suum non modo reliquissent, sed bello etiam persequebantur, honores & præmia impondistis: eodemque die D. Brutum, præstantissimi civis, edicto allato, atque proposito, factum ejus collaudavistis: quodque ille bellum privato consilio susceperat, id vos auctoritate publica comprobavistis. Quid igitur illo die aliud gistis nisi ut re hostem judicatis Antonium? his vestris decretis aut ille vos æquo animo adspicere poterit, aut vos illum sine

(summo dolore videbitis? Excluserit illum à rep. distraxit? segregavit non solum scelus ipsius, sed etiam, ut mihi videtur, fortuna quadam reip. qui si legatis paruerit, Romanique redierit: num quando perditis civibus vexillum quò concurrant, defuturum putatis? Sed hoc minus ve-reor, sunt alia, ob quæ magis numquam parebit ille legatis, novi hominis inanium, arrogantiam: novi perditæ consilia amorem, quibus ille est deditus. Lucius quidem frater ejus, utpote qui peregre depugnavit, familiam ducit, si per se ipse sanus, quod nunquam erit; per hos esse ei tamen non licebit. Teretur interea tempus: belli apparatus refrigerent, unde est adhuc bellum, nisi ex retardatione, & mora? ut primum post discessum latronis, vel potius desperatam iugam, liberè senatus haberi potuit; semper flagitavi, ut convocaremur. quo die primum convocati sumus, cum designati consules non adessent, jeci, sententia mea, maximo vestro consensu, fundamenta reip. seriùs omnino, quàm decuit: nec enim ante potui: sed tamen si ex eo tempore dies nullus intermissus esset, bellum profecto nullum haberemus. OMNE MALUM nascens facile opprimitur: inveteratum, fit plerumque robustius. Sed tum expectabantur Kalendæ Jan. fortasse non rectè. Verum præterita omittamus, etiamne hanc moram afferemus, dum proficiantur legati? dum reverantur? quorum expectatio dubitationem belli afferet. BELLO autem dubio, quod potest studium esse delectus? Quamobrem, P. C. senatorum mentionem nullam censeo faciendam: rem administrandam arbitrator sine ulla mora, & confestim gerendam: tumultum decerni, iustitiam iudici, sagas sumi dico oportere, delectum haberi, sublati vacationibus in urbe, & in Italia, præterea Gallia tota, quæ si erunt facta, opinio ipsa, & fama vestra severitatis obruet scelerati gladiatoris amentiam, sentiet sibi bellum cum rep. esse sulceptum, experietur contententis senatus nervos, atque vireis nam nunc quidem partium contentionem esse distat, quarum partium? alteri vincti sunt, alteri sunt à mediis C. Cæsaris partibus, nisi forte Cæsaris parteis à Panfa, & Hirtio consilibus, & à filio C. Cæsaris oppugnari putamus. Hoc verò bellum non est ex diffensione partium, sed ex nefaria spe perditissimorum civium excitatum: quibus bona, fortuna, quæ nostræ notatæ sunt, & jam ad cuiusque opinionem distributa. Legi epistolam Antoniiquam ad quemdam sepremi-virum, capitalem hominem, collegam suum, miserat. Quid concupiscas, TV VIDERIS: QUOD CONCVPIVERIS, CERTA HABEBIS. Hæc ad quem legatos mittamus: cui bellum moremur inferre: qui ne forti quidem & fortunas nostras destituit: sed libidini cuiusque nos ita ad-dixit, ut ne sibi quidem quidquam integrum quod non alicui promissum jam sit, reliquerit, cum hoc P. C. bello, bello, inquam, decernendum est idque confestim, legatorum tarditas repudianda est. Qua propter, ne multa nobis quoti-die decernenda sint: consilibus totam tempus, committendam censeo, hisque permitendum, ut temp. delendant, provideantque, ne quid reip. detrimenti accipiat: censeo-que ut his, qui in exercitu Antonii sunt, ne sit ea res fraudis, si ante Kalendæ Febr. ab eo discesserint. Hæc si cœnueritis, patres conscripti brevi tempore libertatem populi Rom. auctoritatemque vestram recuperabitis. sin autem lenius ageris: tamen eadem, sed fortasse seriùs decerneretis. De rep. quoad retulistis, satis decrevisse videor. Altria res est de

SS 2

1. P. Valerium Flaccum, Reperi in Pal. sec. quod Ferrarius in suis, minime scilicet convenire cum vulgatis in cognomine hujus legati, habet is autem Aufulem ut fuerit forte, P. Valerium A. N. Flaccum, hoc est, A. N. N. patrem, sed quis illi eximus?
 2. Nihil paraverit Antonius, ut Imper. Sic. oppugnet. Er ab omnibus miss. Ferrarius stabilique Pal. sec. mai. hæc tenus coleravimus, Antonius ad eum nostrum mittimus, ut imperatorem, &c. quæ media hæc inculeat ex his quæ mox deinde sequentur.
 3. Mitterentur pro Hannibale hostibus nostris sociis. Nihil diverit ab

hac scriptura Pal. sec. nisi quod præerat Hannibale. Vulgata vetustius, mit. pro Hannibale hostib. nostris & sociis. posterior, mittit. ad Hanni-lem pro hostib. nostris & sociis.
 4. In Galliam vertit. Lambinus, aversit, quod & in libro Maur.
 5. Fortunas nostras distituit. Hæc est lectio vulgata, aliquæ, quæm Ferrarianam, designavisti. Pal. sec. hæc deficit neque redit ad officium, nisi Oratioe septima. ar. præ. habet distituit: de quo tu Meursi. & tu Sibi-beræ cogitabitis.

1. 56

honoribus: de quibus deinceps intelligo esse dicendam. Sed qui ordo in sententiis rogandis servari solet, eundem tenebo in viris fortibus honorandis. A Bruto igitur, consule designato, more majorum capiamus exordium: cuius ut superiora omittam, quæ sunt maxima illa quidem, sed adhuc hominum magis *judicium*, quam publice laudata; quibusnam verbis ejus laudes hujus ipsius temporis confestim possumus? neque enim ullam mercedem tanta virtus, præter hanc laudis, gloriaque desiderat, quæ etiam si careat, tamen sit seipsa contenta, atque in memoriis gratorum civium, tamquam *in luce*, posita lætetur. laus igitur iudicii, testimoniique vestri, tribuenda Bruto est. Quamobrem his verbis, P. C. senatusconsultum faciendum censeo: C. M. D. BRUTVS, imp. cos. designatus, provinciam Galliam in senatus, populique Rom. potestate teneat: cumque exercitum tantum, tam brevi tempore, summo studio municipiorum, coloniarumque provincie Gallie, optime de reip. merita, merentisque, conscripserit, compararit: id eum recte, & ordine, exque reip. fecisse: idque D. Bruti præstantissimum meritum in reip., senatus, populique Rom. gratum esse, & fore. itaque senatum, populique Rom. existimare, D. Bruti, imp. cos. designati opera, consilio, virtute, incredibilique studio, & consensu provincie Gallie, reip. *difficillimo tempore* esse subventum. Huic tanto merito Bruti, P. C. tantoque in reip. beneficio, quis est tantus honos, qui non debeatur? nam si M. Antonio potuisset Gallia, si oppressis municipiis, & colonis imparetis, in illam ultimam Galliam penetrare potuisset: quantus reip. terror impenderet? dubitaret, credo, homo amentissimus, atque omnibus consiliis præceptis, & devius, non solum cum exercitu suo, sed etiam cum omni immanitate barbarie bellum inferre nobis: ut ejus furorem ne Alpium quidem muro cohibere possemus. Hæc igitur habenda gratia est D. Bruto, qui illum, nondum interposita auctoritate vestra, suo consilio, atque iudicio, non ut consulem recepit, sed, ut hostem, arcuit Gallia; seque obsideri, quam hanc urbem, maluit. Habeat ergo hujus tanti facti, tamque præclari decreto vestro testimonium *sempiternum*: Galliaque, quæ semper præsidet, atque præsedet huic imperio, libertati que communi, merito, vereque laudetur, quod se, suasque vireis non tradidit sed opposuit Antonio. Atque etiam M. Lepido pro ejus egregiis in reip. meritis decernendos honores quam amplissimos censeo. semper ille populum R. liberum voluit, maximumque signum illo die dedit voluntatis, & iudicii sui, cum, Antonio diadema Cesari imponente, se avertit, gemituque & moestitia declaravit, quantum haberet odium *servitutis*: quam populum Rom. liberum cuperet: quam illa, quæ tulerat, temporum magis necessitate, quam iudicio tulisset. Quanta vero is moderatione usus sit in illo tempore civitatis, quod post mortem Cesaris consecutum est, quis nostrum oblivisci potest? Magna hæc: sed ad majora properat oratio. Quid enim, (o dii immortales!) admirabilius omnibus gentibus, quid optatius populo Rom. accidere potuit, quam, cum bellum civile maximum esset, cuius belli exitum omnes timeremus, *sapientia* ejus id potius extingui, quam armis, & ferro rem in discrimen adducere? Quod si eadem ratio Cesaris fuisset, in illo tæro, miseroque bello: ut omittam patrem, duos Cn. Pompeii, summi, & singularis viri, filios incolumem habere: quibus certe *pretia* fraudi esse non debet. Utinam omneis M. Lepidus servare potuisset, facturum fuisse declaravit in eo, quod potuit, cum Sextum Pompeium restituit civitati, maximum ornamentum reipublicæ, clarissimum monumentum clementie suæ. gravis illa fortuna populi Romani, grave factum, Pompejo enim patre, quod imperii populi Romani

lumen fuit, extincto, interfectus est patris simillimus filius. Sed omnia mihi videntur deorum immortalium iudicio expiata, Scs. Pompejo reip. conservato. Quam ob causam iustam, atque magnam, & quod periculosissimum civile bellum, maximumque, humanitate, & sapientia sua M. Lepidus ad pacem, concordiamque convexit, senatusconsultum his verbis censeo perscribendum: C. M. A. M. LEPIDO, imp. pontifice max. sapienter, resp. & bene, & feliciter gesta sit, populique Rom. intellexerit, ei dominatum regium maxime displicere: cumque ejus opera, virtute, consilio, singularique clementia, & mansuetudine bellum acerbissimum civile sit restitutum: Sextusque Pompejus, Cn. F. Magnus, hujus ordinis auctoritate ab amicis discesserit, & a M. Lepido, imp. pont. max. summa senatus, populique Rom. voluntate civitati restitutus sit: senatum, populumque Rom. pro maximis, plurimisque in reip. M. Lepidi meritis, magnam spem in ejus virtute, auctoritate, felicitate, reponere otii, pacis, concordie, libertatis: ejusque in reip. meritum senatum, populumque Rom. memorem fore, eique *sanam equitatem* inauratam in Rostris, aut quo alio loco in foro vellet, ex hujus ordinis sententia statui placere. qui honos, P. C. mihi maximus videtur, primum, quia iustus est, non enim solum datur propter spem temporum reliquorum, sed pro amplissimis meritis redditur: nec vero cuiquam possumus commemorare hunc honorem a senatu tributum iudicio senatus soluto, & libero. Venio ad C. Cesarem, P. C. qui nesci fuisset, quis nostrum esse potuisset? ad volabat ad urbem a Brundisio homo impotentissimus, ardens odio, animo hostili in omneis bonos, cum exercitu, Antonius, quid hujus audacia, & sceleri poterat opponi? nondum illos duces habebamus, non copias: nullum erat consilium publicum, nulla libertas: dandæ cervices erant crudelitati nefarie: fugam quærebamus omnes, quæ ipsa exitum non habebat. Quis tum nobis, quis populo Rom. obtulit hunc *divinum adulescentem*, deus, qui, cum omnia ad perniciem nostram pestifero illi civi paterent, subito præter spem omnium exortus, prius consecit exercitum, quem furor M. Antonii opponeret, quam quisquam hoc eum cogitare suspicaretur. Magni honores habiti Cn. Pompejo, cum esset adulescens: & quidem jure subvenit enim reip. Sed atate multo robustior, & militum ducem quærentium studio parator, & in alio genere belli, non enim omnibus Sulla *causa grata* declarat multitudine proscriporum, tot municipiorum maximæ calamitates. Cesar autem annis multis minor, veteranos cupientes jam requiescere, armavit: eam complexus est causam, quæ esset lenatui, quæ populo, quæ cunctæ Italiae, quæ diis omnibus *gratissima*. Et Pompejus ad L. Sullam maximum imperium, victoremque exercitum accessit: Cesar se ad neminem adjunxit: ipse princeps exercitus facienda, & præsidii comparandi fuit. Ille in adversariorum partibus agrum Picenum habuit inimicum: hic ex Antonii amicis, sed amicioribus libertatis, contra Antonium præsidio Antonii dominatus oppressus est. Demus igitur imperium Cesari: sine quo res militaris administrari, teneri exercitus, bellum geri non potest. fit pro patre eo jure, quo qui optimo, qui honos, quamquam est magnus *illi atati*, tamen ad necessitatem rerum gerendarum, non solum ad dignitatem valet. Itaque illa quæramus, quæ vix hodierno die consequemur. Sed spero fore, hujus adulescentis ornandi, honorandique & nobis, & populoque Rom. potestatem, hoc autem tempore ita censeo decernendum: QUOD C. CESAR, C. F. pont. pro pr. summo reip. tempore milites veteranos ad libertatem populi Rom. cohortatus sit, eosque conscripserit: quodque

quodque legio Martia, Quartaque summo studio, optimoque in remp. consensu, C. Casare duce & auctore, remp. libertatem populi Rom. defendant, defenderint: & quod C. Casar, pro pr. Gallia provinciae cum exercitu subsidio protectas sit: equites, sagittarios, elephantos in suam, populique Rom. potestatem redegerit, C. Cassillimoque reip. tempore, salutis, dignitatisque populi Rom. subvenit: ob eas causas senatui placere, C. Casarem, C. F. pontificem, propraetorem, senatorem esse, sententiamque loco praetoris dicere: ejusque rationem, quemcumque magistratum appetit, ita haberi, prout haberi lege liceret, si anno superiore quaestor fuisset. Quid est enim, P. C. cur eum non quam primum amplissimos honores capere cupiamus? **LEVIUS** enim annibus cum grandiore aetate ad consulatum constituebant, adolescentiae temeritatem verebantur. C. Casar ineunte aetate docuit, ab excellenti, eximiaque virtute progressum aetatis expectari non oportere. Itaque majores nostri, veteres illi, admodum antiqui, leges annales non habebant: quas multis post annis attulit *ambitus*, ut gradus essent petitionis inter aequales, ita saepe magna in dolos virtutis, prius quam reip. prodesse potuisset, exstincta fuit. At verò apud antiquos, Rulli, Decii, Corvini, multique alii recentiore autem memoria, superior Africanus, T. Flaminius, admodum adolescentis consules facti, tantas res gesserunt, ut populi Rom. imperium auxerint, nomen ornarint. Quid Macedo Alexander? cum ab ineunte aetate res maximas gerere coepisset, nonne tertio & tricesimo anno mortem obiit? quae est aetas nostris legibus decem annis minor, quam consularis. ex quo iudicari potest, **VIRTVTIS** esse, quam aetatis cursum celeriores. Nam quod iis, qui Casari invident, simulant, se timere: ne verendum quidem est, ut tenere se possit, ut moderari, ne honoribus nostris elatus intemperantius suis opibus utatur. **EAM NATURAM** rerum est, P. C. ut, qui sensum verae gloriae cepit, quique se ab senatu, ab equitibus, populoque Rom. universo senserit civem earum haberi, salutaremque reip. nihil cum hac gloria comparandum putet. Utinam C. Casari, patri dico, contigisset adolescenti, ut esset senatus, atque optimo cuique carissimus. quod cum confecti neglexisset: omnem vim ingenii, quae summa fuit in illo, in *populari levitate* consumpsit. Itaque cum respectum ad senatum, & ab bonis non haberet, eam sibi viam ipse patefecit ad opes suas amplificandas, quam virtus liberi populi ferre non posset. Ejus autem filii longissime diversa ratio: qui cum omnibus est, tum optimo cuique, carissimus. in hoc spes libertatis posita est: ab hoc accepta jam salus: huic summi honores & exquiruntur, & parati sunt. Cujus igitur singularem prudentiam admiramur, ejus stultitiam timemus: quid enim *stultus* quam inutilem potentiam, invidiosas opes, cupiditatem dominandi praecipitem & lubricam anreferre verae, gravi, solidae gloriae? An hoc vidit puer: si aetate procefferit, non videbit? At est quibusdam inimicus clarissimis, atque optimis civibus. Nullus iste ti-

mor esse debet. omnes Casar inimicitias reip. condonavit: hanc sibi iudicem constituit, hanc moderatricem omnium factorum. Ita enim ad remp. accessit, ut eam confirmaret, non ut everteret, omneis habeo cognitos sensus adolescentis. nihil est illi rep. carius, nihil vestra auctoritate gravius, nihil bonorum virorum iudicio optatius, nihil vera gloria dulcius. Quamobrem ab eo non modo nihil timere, sed majora, & meliora expectare debetis: neque, in eo, qui ad D. Brutum obsidione liberandum profectus sit, timere, ne *memoria* maneat domestici doloris, quae plus apud eum possit, quam salus civitatis. Audebo etiam obligare fidem meam, P. C. vobis, populoque Rom. quod profecto, cum me nulla vis cogeret, facere non audebam, pertimesceremque in te maxima periculosam opinionem temeritatis: promitto, recipio, spondeo, patres conscripti, C. Casarem, talem semper fore civem, qualis hodie sit, qualemque eum maxime esse velle, & optare debemus. Quae cum ita sint, de Casare satis hoc tempore distum habebō. Nec verò de L. Egnatuleio, fortissimo, & constantissimo cive, amicissimo reip. silendum arbitror: sed tribuendum testimonium virtutis egregiae, quod is legionem quartam ad Casarem adduxerit, quae praesidio consulibus, senatui, populoque Rom. reique pub. esset: ob eam causam placere, uti L. Egnatuleio triennium ante *legitimum tempus* magistratus petere, capere, gerere liceat. In quo, P. C. non tam commodum tribuatur L. Egnatuleio, quam honos, in tali enim re satis est nominari. De exercitu autem C. Casaris ita censeo decernendum: Senatui placere, militibus veteranis, qui Casaris, pontificis, auctoritatemque hujus ordinis defenderint, atque defendant, his, liberisque eorum, militiae *vacationem* esse: utique C. Pansa, A. Hirtius, consules, alter, ambove, cognoscerent, qui ager his coloniis esset, quod milites veterani deducti essent, qui contra legem Juliam possideretur, ut is militibus veteranis divideretur: de agro Campano separatim cognoscerent, inirentque rationem de commodis militum veteranorum augendis: legionique Martiae, & legioni quartae, & iis militibus, qui de legione secunda, tricesima quinta, ad C. Pansam, A. Hirtium, consules, venissent, suaeque nomina dedissent: quod iis senatus, populi que Rom. libertas carissima sit, & fuerit, vacationem militiae ipsis, *liberisque* eorum esse placere; extra tumultum Gallicum Italicumque: easque legiones, bello confecto, missas fieri placere: quantumque pecuniam militibus earum legionum in singulos C. Casar, pontifex, propraetor pollicitus sit, tantam dari placere: utique C. Pansa, A. Hirtius, consules, alter, ambove, rationem agri habeant, qui sine *injuria* privatorum dividi possit: isque militibus legionis Martiae, & legionis quartae ita daretur, assignaretur, ut quibus militibus amplissime dati, assignati essent. Dixi ad ea omnia, consules, de quibus retulistis: quae si sint sine mora, matureque decreta, facilius apparabit ea, quae tempus, & necessitas flagitat, *celeritate* autem opus est: quae *esse*mus usque bellum, ut saepe dixi, nullum haberemus.